

STORTINGET

Innst. 350 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Dokument 8:125 S (2020–2021)

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Emilie Enger Mehl, Sandra Borch, Per Olaf Lundteigen, Siv Mossleth, Liv Signe Navarsete, Geir Pollestad og Jenny Klinge om å sikre geitenes framtid i Norge

---

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en handlingsplan for å styrke geitenæringa som matprodusent og kulturbærer i Norge.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse av forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsunn Lyngedal, Cecilie Myrseth, Nils Kristen Sandtrøen og Terje Aasland, fra Høyre, Margunn Ebbesen, Guro Angell Gimse, Kårstein Eidem Løvaas og Tom-Christer Nilsen, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt, fra Senterpartiet, Geir Adelsten Iversen og lederen Geir Pollestad, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, fra Venstre, André N. Skjelstad, og fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til Representantforslag 125 S (2020–2021) om å sikre geitenes

framtid i Norge. Komiteen viser ellers til brev fra statsråd Olaug Vervik Bollestad 18. mars 2021. Brevet er vedlagt innstillingen.

Komiteen viser til at geita er et av husdyrene som vi har hatt lengst her i landet. Det har vært et effektivt og viktig nytte dyr for det norske distriktsjordbruket i mange hundre år. Geiter i Norge produserer trygg kvalitetsmat og bidrar til arbeidsplasser over store deler av landet. Geita er også en unik landskapsrydder i ulendt terreng, og et viktig verktøy for å stoppe gjengroing og bevare et levende kulturlandskap med artsmangfold av planter og insekter. Komiteen viser til at geita kan beite i områder og på norske ressurser som er uegnet til annen matvareproduksjon, og produsere bærekraftig melk og kjøtt av ressurser man ellers ikke kan nyttiggjøre seg. Blant annet gjelder dette ressursene i fjellområdene våre, og komiteen er kjent med geitas betydning for seterdrift flere steder i landet. Ut fra alle måter vi kan måle bærekraft på med både biologisk mangfold, klima med økt karbonbinding i beitemark, distrikt og matkultur, representerer geita det Stortinget har vedtatt at man ønsker mer av.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at situasjonen for norsk geitenæring er kritisk, og det er behov for et krafttak for å snu denne utviklinga.

Komiteen viser til at rundt 1990 var det ca. 1 000 geitemelkebruk i Norge. Antallet har sunket til 269 i 2020. I tillegg finnes om lag 900 andre geitebesetninger. Bruksstrukturen er spredt, og geitebønder bor over hele landet. Komiteen registrerer at også nyere fjøs nå går ut av produksjon. Nedgangen i bruk har gjort at mange har

fått stor avstand til foredlingsanlegg for geitemelk. Komiteen merker seg at næringa trues av ytterligere sentralisering av anleggene.

Komiteen viser til at det i perioden 2001–2015 ble det lagt ned en solid innsats og investert rundt 100 mill. kroner i næringa gjennom prosjekt «Friskere geiter» for å bekjempe sykdommene caprin artritt/encefalitt (CAE), paratuberkolose og byllesyke. Melkebøndene gjennomførte en svært krevende smittesanerung med belastning for både økonomi og arbeidsinntekt. Etter dette er norsk geit blant de friskeste i verden, noe som har gjort utslag både for dyras velferd og råstoffkvaliteten. Norske melkegeiter er ledende på både kvalitet, smak, dyrevelferd og helse etter flere år med målrettet arbeid og investeringer i helse, avl, driftsbygninger og føring. Dette burde være et solid utgangspunkt for en positiv fremtid for geitenæringa. Ny teknologi med GPS-sporing kan bidra til at bruk av utmarksbeite blir enda mer målrettet, og at mer av de verdifulle ressursene kan utnyttes.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ser det som viktig å vise politisk vilje til å snu den utviklingen vi nå ser, og sikre utvikling av geitenæringa i Norge gjennom en handlingsplan i tråd med forslaget.

Komiteen merker seg at statsråden i sitt svarbrev til komiteen viser til det potensialet som ligger i bruk av geit til mer enn melkeproduksjon, blant annet knyttet til kjøttproduksjon. Komiteen støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det vil være naturlig å se på geitas muligheter på andre områder enn de mer tradisjonelle i en handlingsplan som skal styrke geitenæringa som matprodusent og kulturbærer i Norge.

Komiteen viser til at geitenæringen er av stor betydning for Norge. Næringen bidrar til viktig sysselsetting i deler av landet og bidrar til god kvalitetsmat. Norske geitoster ble tildelt hele syv medaljer i oste-VM i 2019. Komiteen vil fremheve at dette er et eksempel på at norske geitebønder leverer gode råvarer og legger ned en betydelig innsats for et godt geitehold.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at det er viktig å bevare en geitenæring i Norge. Flertallet vil fremheve regjeringens innsats på området og at det gis betydelige midler over statsbudsjettet. Prosjektet «Friskere geiter», finansiert med midler over jordbruksavtalen, har lagt et viktig grunnlag for å heve standarden i geiteholdet.

Flertallet vil likevel fremheve at produksjonen av geitemelk må samsvare med markedets etterspørsel, og at det over tid har vært en overkapasitet i næringen. Flertallet mener at næringen har grunn til optimisme. Ny teknologi for geitehold og kreative bønder i samspill med markedet og offentlige tilskudd gir nye muligheter for næringen. Flertallet vil vise til at staten har en rekke ulike virkemidler over jordbruksavtalen, som produksjonsrettede virkemidler, velferdsordninger og utviklingsmidler. Innovasjon Norge forvalter også en rekke bedriftsrettede virkemidler som geitenæringen kan dra nytte av.

Flertallet viser til at når det gjelder geitas viktige posisjon for bevaring av kulturlandskap, gis det spesielle tilskudd til kulturlandskapspleie og andre miljørettede tiltak gjennom SMIL-midlene og regionalt miljøprogram, RMP, over jordbruksavtalen. Flertallet viser til at ordningene utfyller generelle nasjonale tilskuddsordninger (AK- og beitetilskudd) ved å stimulere til areal- og beitebruk som ikke er tilstrekkelig lønnsom gjennom nasjonale ordninger alene.

Flertallet mener regjeringen har en klar strategi for å bevare geitenæringen, og at økonomiske virkemidler understøtter dette. Flertallet deler derfor statsrådens vurdering i svarbrev til komiteen, datert 18. mars 2021, der hun konkluderer med at en egen handlingsplan for utvikling av geiteholdet ikke er nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at representantforslagets formål ikke er å beskrive dagens situasjon. Disse medlemmer mener målet med en handlingsplan er å få til et løft for geita sin plass i norsk landbruk, herunder bedre markedsmulighetene for geiteprodukter.

Disse medlemmer ønsker en handlingsplan som ikke bare vurderer dagens tiltak og ordninger for geitenæringen, men der man sammen med landbruks- og bygdeinteresser utvikler en ny og aktiv politikk både for produksjon og for bedre markedsmuligheter.

Handlingsplanen må ta utgangspunkt i geitas viktige rolle både kulturelt, historisk og for matproduksjon. Handlingsplanen må også ha som formål at den kan danne utgangspunkt for politikk for økt beitebruk også fra andre husdyr.

Disse medlemmer viser til at det er stort fokus på bærekraftig matproduksjon. Disse medlemmer viser til at spørsmålet om bærekraft ikke handler om et ja eller nei til kjøtt og melk. Mat fra geiter er i høyeste grad bærekraftig.

Disse medlemmer viser til at handlingsplanen skal inneholde tiltak og ordninger som både retter seg inn mot bondens rammevilkår og økonomi og tiltak for bedre salg av geiteprodukter. En slik handlingsplan skal

danne grunnlaget for konkret oppfølging både innenfor og utenfor jordbruksavtalen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en handlingsplan for å styrke geitenæringa som matprodusent og kulturbærer i Norge.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, registrerer ut fra beskrivelse i felles merknad fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti av en handlingsplan for styrking av geitenæringa, at handlingsplanen skal inneholde elementer som naturlig hører hjemme i jordbruksavtalene som årlig forhandles fram av staten og faglagene i jordbruket. Dette gjelder særlig «tiltak og ordninger som både retter seg inn mot bondens rammevilkår og økonomi og tiltak for bedre salg av geiteprodukter». Flertallet registrerer med forundring at partier som har som sin vedtatte politikk å forsvare og videreføre ordningen med årlige jordbruksforhandlinger, ber regjeringen om å utarbeide en handlingsplan med økonomiske virkemidler for en særskilt sektor i landbruket utenom forhandlingsinstituttet. Flertallet konstaterer at dette føyer seg inn i et mønster der Arbeiderpartiet i april 2018 lanserte en plan for opptrapping av landbruket. Kostnadene ved å skulle gjennomføre tiltakene i opptrappingsplanen ble av Agri Analyse beregnet til 1,55 mrd. kroner i årene fram til 2025, og deretter 1,5 mrd. kroner årlig.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti finner det bekymringsfullt at slike representantforslag og politiske utspill som innebærer føringer for bevilgninger og virkemiddelbruk i jordbruksavtalene, forutsettes vedtatt av Stor-

tinget på siden av de årlige jordbruksforhandlingene mellom staten og faglagene i jordbruket. Disse medlemmer mener at dette over tid vil svekke forhandlingsinstituttet.

Disse medlemmer mener derfor at tiltak og økonomiske virkemidler som er ment å skulle styrke geitenæringa, må inngå som en del av de årlige jordbruksforhandlingene i den grad faglagene i jordbruket velger å prioritere dette.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge fram en handlingsplan for å styrke geitenæringa som matprodusent og kulturbærer i Norge.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:125 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Emilie Enger Mehl, Sandra Borch, Per Olaf Lundteigen, Siv Mossleth, Liv Signe Navarsete, Geir Pollestad og Jenny Klinge om å sikre geitenes framtid i Norge – vedtas ikke.

Oslo, i næringskomiteen, den 20. april 2021

Geir Pollestad

leder

Nils Kristen Sandtrøen

ordfører

VEDLEGG

**DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT**

Statsråden

Næringskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref
PSN/fg

Vår ref
21/420-

Dato
18. mars 2021

**Anmodning om LMDs vurdering - Dokument 8:125 S (2020-2021)
fremleggelse av handlingsplan for å sikre geitenes framtid i Norge**

Jeg viser til Næringskomiteens oversending av representantforslag av 11. mars fra stortingsrepresentantene Emilie Enger Mehl, Siv Mossleth, Sandra Borch, Liv Signe Navarsete, Per Olaf Lundteigen, Jenny Klinge og Geir Pollestad. I forslaget anmodes det om å sikre geitenes framtid i Norge gjennom fremleggelse av en handlingsplan.

Komiteen ber om Landbruks- og matdepartementets vurdering av representantforslaget. Representantene har fremmet følgende forslag:

"Stortinget ber regjeringen legge fram en handlingsplan for å styrke geitenæringa som matprodusent og kulturbærer i Norge."

Representantene viser til at geita har vært et effektivt og viktig nytte dyr for det norske distriktsjordbruket i mange hundre år. Geit produserer kvalitetsmat, skaper arbeidsplasser og er en viktig landskapsrydder og et viktig verktøy for bevaring av kulturlandskapet.

Det vises videre til at bruksstrukturen i geiteproduksjonen er spredt over hele landet og at det har vært en stor reduksjon i antall geitemelkebruk fra 1990 til 2020. Nedgangen i bruk har gjort at mange har fått stor avstand til foredlingsanlegg for geitemelk, samt at næringen trues av ytterligere sentralisering av anleggene.

Representantene viser til at norske melkegeiter er ledende på både kvalitet, smak, dyrevelferd og helse etter flere år med målrettet arbeid og investeringer i helse, avl, driftsbygninger, og fôring og at dette burde være et solid utgangspunkt for en positiv framtid for geitenæringa.

Representantene peker på at geitebøndene er en sårbar gruppe, og at det er nødvendig å vise politisk vilje til å bevare og utvikle geitenæringa i Norge. Det etterlyses på bakgrunn av dette en handlingsplan som bør inneholde en helhetlig gjennomgang av muligheter og

utfordringer for næringen, herunder bl.a. rammevilkår for å stimulere til beitebruk, kvote- og tilskuddsordninger, markedsføring, produktutvikling, adgang til dagligvarekjeden, rekruttering, inntekt og arbeidsforhold for bonden.

Landbruks- og matdepartementets vurdering av representantenes forslag

Jeg vil innledningsvis slå fast at jeg deler forslagstillernes syn på at geita er et viktig husdyr i norsk landbruk. Geita produserer mat på ressurser som ellers ikke er nyttbare som menneskeføde og geita bidrar ikke minst til kulturlandskap og matkultur som det er svært verdifullt å ta vare på og utvikle.

Jeg mener at forutsetningene for å øke markedet for produkter laget av norsk geitemelk aldri har vært større. Målrettet avl har bidratt til sterk kvalitetsheving og større verdiskapingspotensial for geitemelk. Samtidig har prosjektet friskere geiter, finansiert med midler over jordbruksavtalen, gjort det mulig å sanere hele bestanden av melkegeit for de tapsbringende sykdommene CAE, byllesjuka og paratuberkulose. Dette har lagt grunnlag for varig standardheving i geiteholdet med bedre dyrevelferd, økt ytelse, lavere kraftfôrforbruk og høy melke kvalitet med større anvendelsesmulighet.

Det er store muligheter for lokal verdiskaping og småskalaproduksjon for produsenter av geitemelk. En større andel av geitemelk enn kumelk foredles lokalt. Når norske geitoster tildeles hele sju medaljer i oste-VM, World Cheese Awards i 2019, så synes jeg det illustrerer at norske geitebønder leverer gode råvarer og har initiativ og stå-på-vilje som borger godt for både geitas og næringas framtid.

Produksjonen av geitemelk må likevel, som annen produksjon, være tilpasset markedets etterspørsel. Det har over tid vært betydelig overkapasitet i næringa. Etter kvotedrøftingene for 2021 fastsatte Landbruks- og matdepartementet forholdstallet for disponibel kvote for geitemelk til 0,94 i 2021. Det gir en prognosert melkeleveranse på 19,9 mill. liter geitemelk. Det kommersielle behovet, dvs. brunost, hvitost, kremost, muggost, konsum og småskala, er anslått til 12,9 mill. liter melk. Den ikke-kommersielle anvendelsen av geitemelk er prognosert til 7,0 mill. liter i 2021. Kvote som ble solgt gjennom den statlige ordningen i 2020 ble ikke videresolgt. Overkapasiteten i næringa påfører verdikjeden kostnader som i seg selv er et sterkt incitament for å utvikle nye produkter og markeder for produkter av geitemelk.

Jeg vil også peke på de mulighetene som ligger i bruk av geit til mer enn melkeproduksjon. Forslagsstillerne viser selv til at det er ca. 900 geitebesetninger som driver med alt fra spesialisert kjøttproduksjon, utleie av geiter til krattrydding og hold av geit i forbindelse med ulike Inn på tunet aktiviteter. Kombinasjonen av ny teknologi for gjerdehold og kreative bønder i godt samspill med markedet og offentlige virkemidler, gir store muligheter for geit på andre områder enn de tradisjonelle.

Norsk geitenæring stimuleres gjennom en rekke ulike virkemidler over jordbruksavtalen. Dette omfatter både produksjonsrettede virkemidler, tilskudd til dyr på beite, velferdsordninger og ulike former for utviklingsmidler. Samlet sett skal disse virkemidlene bidra til at næringa har rammevilkår som gir mulighet for utvikling og framtidstro. Ut over

dette utarbeides det strategier for landbruksbasert næringsutvikling på både nasjonalt og regionalt nivå som også danner viktig grunnlag for utvikling fremover i tid.

Forutsetninger for lønnsomhet i geitenæringa sikres gjennom pristilskudd, husdyrtilskudd, frakttilskudd mv. Det er gledelig å observere at lønnsomheten hos produsenter av geitemelk ifølge referansebruksberegningene ligger høyt i forhold til øvrige produksjoner i landbruket. Tall fra referansebruksberegningene viser at referansebruk nr. 4, melkegeit, ligger helt på topp blant de 27 referansebrukene når det kommer til økonomisk resultat per årsverk. Andelen tilskudd av inntekt ligger høyt i forhold til andre produksjoner.

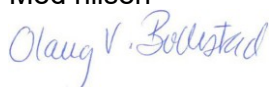
En rekke ordninger over jordbruksavtalen skal stimulere til utvikling, rekruttering og kompetanseheving. Slike tilretteleggende virkemidler er tilgjengelig både på nasjonalt nivå i form av f.eks. nasjonale tilretteleggingsmidler, og regionalt nivå i form av regionale tilretteleggingsmidler. Det avsettes videre årlig forsknings- og utredningsvirkemidler over jordbruksavtalen. Samtlige virkemidler er tilgjengelig for alle typer produksjoner i landbruket.

Innovasjon Norge forvalter bedriftsrettede virkemidler øremerket tiltak i jordbruksnæringen. Disse er tilgjengelige for alle typer produksjoner i landbruket og skal legge til rette for en lønnsom næringsutvikling. Mens noen av virkemidlene skal stimulere til fysiske bygningsinvesteringer og derigjennom modernisering og effektivisering av landbruket, stimulerer andre virkemidler til produktutvikling, kompetanseheving, rådgiving og produsentnettverk. Disse virkemidlene anses som svært viktige for å utvikle geitenæringen videre, og kunne utnytte de særegne kvalitetsfortrinnene som norsk geit har.

Når det gjelder geitas viktige posisjon for bevaring av kulturlandskap og sikring av viktige miljøverdier gis det tilskudd til dyr på beite, herunder også geit, over flere ordninger på jordbruksavtalen. Dette omfatter både nasjonale beitetilskudd, gjennom de regionale miljøprogrammene og gjennom Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Beitetilskuddene i jordbruket bidrar til å sikre miljøverdier som biologisk mangfold, kulturminner- og kulturmiljøer og geitene er spesielt effektive til å åpne gjengrodde landskap. Det gis også tilskudd til bevaringsverdige raser av geit. Ordningene utfyller nasjonale tilskuddsordninger (AK- og beitetilskudd), ved å stimulere til areal og beitebruk som ikke er tilstrekkelig lønnsom gjennom nasjonale ordninger alene.

Slik jeg vurderer det legger virkemidlene over jordbruksavtalen og nasjonale og regionale næringsrettede strategier på landbruksområdet et godt grunnlag for en positiv utvikling for norsk geitenæring. Jeg kan derfor ikke se at det er behov for en egen handlingsplan for utvikling av geiteholdet.

Med hilsen

Olaug Vervik Bollestad

